

סדנה להתאמה אישית בית חינוך א.ד.ם וסביבה

דבי חסיד, אורה קוגלר*

סגנון למידה"

מתייחס למכלול התנאים המאפשרים לנו ללמוד טוב יותר. התנאים הללו כוללים מרכיבים רבים, מתנאים פיזיים, כגון צורת ישיבה, ועד לתנאים רגשיים הלוקחים בחשבון את גורם המוטיבציה, יכולת ההתמדה, לקיחת האחריות על הלמידה ועוד. חשוב לציין כי רוב בני האדם לומדים באמצעות יותר מסגנון למידה אחד, אך לכל אחד ואחת מאתנו יש סגנון דומיננטי שבאמצעותו נלמד טוב יותר, ובאופן יעיל יותר.

בית החינוך א.ד.ם והסביבה הוא בית חינוך לאכפתיות, לדמוקרטיה ולמיצוי הפוטנציאל האישי המיוחד כל תלמיד(ה). השאיפה להתאמה אישית של תכנית הלימודים לצורכי התלמידים הובילה אותנו לעיצוב סדנאות להתאמה אישית ולזיהוי סגנונות הלמידה של כל תלמיד(ה). זיהוי והיכרות של התלמידים עם סגנון הלמידה האישי שלהם תורמים באופנים הבאים:

- מסייעים לילדים להכיר את התנאים המאפשרים להם למידה יעילה ומשמעותית, ומאפשרים להם להיות שותפים פעילים יותר ביצירת החומרים המתאימים להם ללמידה (פיתוח אחריות על הלמידה).
- מסייעים למבוגרים (מורים והורים) להכיר את סגנונם של הילדים ולהתאים את סביבת הלמידה לסגנון זה.
- מסייעים לתלמידים להכיר סגנונות למידה שונים ומפתחים אצלם מודעות לכך שיש להתחשב בהם.

בכתבה זו נתאר את מהלך הסדנה לזיהוי סגנון למידה אישי, על ששת מפגשים, ונציג את המכתב שנשלח להורים, דוגמה לשאלון לאבחון סגנונות למידה בנושא גירויים סביבתיים ומבנה החוברת "הדרך שלי ללמוד".

הסדנה לזיהוי סגנונות למידה נועדה להציג בפני הילדים וההורים את הרעיון שלאנשים שונים יש סגנונות למידה שונים, ולאפשר להם להתנסות באיתור ובהכרה של מרכיבי סגנונם האישי. בנוסף, נחשפים התלמידים לסגנונם של חבריהם ומוריהם לכיתה. סדרת המפגשים מעמיקה את ההיכרות של הילד עם עצמו, עם חבריו ועם מוריו ויוצרת בסיס לניהול דיאלוג בדבר מימוש הסגנון האישי של כל לומד(ת).

שיתוף ההורים נועד להפגיש את כל הדמויות המשמעותיות בחייו של הילד כדי שהללו יוכלו ללוות אותם בתהליך של בניית סביבה לימודית מותאמת יותר לצרכים האישיים שלהם.

הסדנה כוללת שישה מפגשים המתבססים זה על זה על פי רצף משמעותי. לכל שלב הותאמו פעילויות שונות והמחנכים בוחרים מתוכן את הפעילויות המתאימות ביותר לכיתתם (הצוות ממליץ שעם כל מחנך(ת) ישתתפו במהלך כל הסדנה גם מורים מקצועיים). בחירת הפעילויות נעשית מתוך התחשבות בגיל הילדים ועל בסיס ההיכרות הקודמת של התלמידים בנושא ההתאמה האישית. לחלק מהפעילויות המוצעות נדרשים מפגשים של שיעורים רצופות, על פי שיקול דעתו של המחנך(ת). חשוב

* דבי חסיד היא מחנכת בבית החינוך א.ד.ם וסביבה.
אורה קוגלר היא רכזת פדגוגית וסגנית מנהלת בבית החינוך א.ד.ם וסביבה.

שהמחנך(ת) והמורים המקצועיים ייקחו חלק פעיל בהתנסויות השונות כך שהילדים ייחשפו תוך כדי משא ומתן, הדדיות והתחשבות בסביבה, הכוללת את החברים והמורים הנמצאים בכיתה. להלן פירוט המפגשים :

מפגש 1: התנסות אישית חווייתית

מטרת המפגש היא להפגיש את הילדים עם האפשרויות והשאלות בנוגע להעדפותיהם ולסגנונם האישי בלמידה. לפעילות זו נדרשות שעותיים רצופות לפחות.

כל ילדי הכיתה מתבקשים לבצע משימה לימודית בסביבות למידה שונות שאותם מכינים המחנכים. סביבות הלמידה כוללות מרכיבים מגוונים כגון :

- מרכיבים פיזיים שונים כמו עוצמת תאורה, צורת ישיבה, טמפרטורה בחדר, מיקום (בתוך חדר או בתנאי חוץ), עם או בלי מזון, וכדומה.
- למידה באמצעות ערוצי תקשורת שונים (שמיעתי, חזותי, תחושי, תנועתי).
- דרכי ייצוג שונות של המטלה הלימודית כמו : תקציר בכתב, ציור, ריקוד, שיר, מצגות וכדומה.

בסיום הפעילויות מקיימים דיון משותף בקבוצות קטנות אשר במסגרתו הילדים משתפים את חבריהם בהתנסותם האישית ובתובנות שהתעוררו אצלם בעקבותיה. הדיון במליאה מתמקד סביב שאלות הקשורות להתנסות כגון : האם למדו משהו על עצמם או על דרך הלמידה שלהם? מהם הגורמים שהפריעו/סייעו ללמידה? האם תחומים שבהם הם שולטים/שולטים פחות באו לידי ביטוי בפעילות זו? ועוד. כאן המקום לערוך השוואה בין דברי הילדים ולהדגיש את הדומה והשונה בחוויות ובצרכים שעלו במהלך ההתנסות.

מפגש 2 : מתן מידע

מטרת המפגש היא לחשוף את התלמידים למושגים שונים בתחום ההתאמה האישית ובתחום סגנונות למידה. המפגש כולל שני חלקים :

א. **סגנונות הלמידה וההוראה הנהוגים בכיתה**. החשיפה למושגים נעשית בשלב זה מתוך ההווייה היומיומית בכיתה ועל פי סגנונות הוראה-למידה הנהוגים במקצועות הלימוד השונים.

ב. **מתן מידע**. הכרת סגנונות למידה קיימים, תוך יצירת זיקה לסגנונות שעלו בחלק הראשון של המפגש. לסיכום שלב זה חשוב לציין את האלמנטים, הסגנונות, הצרכים וההעדפות של מורים ותלמידים שבאו לידי ביטוי בתהליך.

מפגש 3: שיתוף הורים

מטרת המפגש היא לשתף את ההורים בתהליך הזיהוי והאבחון של סגנונות הלמידה אצל הילדים.

כהקדמה לשלב זה מומלץ לידע את ההורים ולשתף אותם בנעשה בתחום זה ולהזמין להשתתף כגורם משמעותי בתהליך (ראו מכתב מצורף). בתחילת מפגש זה מחלקים לילדים חוברות אישיות אשר כוללות את המרכיבים של סגנונות הלמידה השונים, ומסבירים לילדים את תוכן החוברת, תוך מתן הסבר על ידע, ניסיון ומחקר הקיימים בתחום סגנונות הלמידה. בתום המפגש הילדים מקבלים שאלון לאבחון סגנונות למידה, שאותו ימלאו עם הוריהם (ראו דוגמה לשאלון). בתכנון הזמן יש לקחת בחשבון מתן הסבר והתמקדות בשאלון. המחנכים יכולים לערוך התאמות בשאלון על פי צרכי הכיתה הספציפית. לילדים בכיתות ה-ו אפשר לתת שאלון אחד להורים (כיצד ההורה רואה את ילדו?) ושאלון אחר לילדים. פעילות זו תאפשר בדיקה, השוואה וחשיפת פערים בין תפיסת הילדים את עצמם ותפיסת ההורים אותם (ראו דוגמה לשאלות מתוך השאלון בנושא גירויים סביבתיים. השאלון המלא יופיע בגיליון הדיגיטלי באתר מט"ר).

מפגש 4: דיון בשאלונים

מטרת המפגש היא לדון בתובנות ובקשיים שהתעוררו אצל הילדים בתהליך מילוי השאלונים.
למפגש שלושה חלקים:

- **בקבוצות קטנות.** הילדים משתפים זה את זה בתהליך שעברו במהלך מילוי השאלונים ומקיימים דיון סביב בשאלות הבאות: מה למדתי על עצמי? מה הפתיע אותי? אילו נושאים עוררו מחלוקת בבית? האם מה שכתבתי על עצמי תואם לדרך שבה חבתי רואים אותי?
- **במליאה.** באמצעות דיווח של נציגי הקבוצה בנוגע לדברים שעלו בקבוצתם.
- **סיכום.** מפגש המחנכים כהכנה למפגש הבא העוסק בגיבוש הפרופיל האישי.

מפגש 5: "הדרך שלי ללמוד"

מטרת המפגש היא לבנות את הפרופיל של סגנון הלמידה האישי של כל תלמיד(ה). המפגש מתבצע בשני שלבים:

- הילדים מתבקשים לסמן בחוברת האישית "הדרך שלי ללמוד" את האפשרות המתאימה להם ביותר מכל מרכיב המוצע בחוברת על סמך ההתנסויות האישיות שחוו. חשוב להביא לתשומת לבם של הילדים שלא תמיד הבחירות הספונטניות, הנעימות להם, הן גם הבחירות הנכונות להם ביותר ללמידה.
- הילדים מארגנים את המידע ומסכמים את פרופיל הסגנון האישי שלהם. יש לאפשר לילדים שיש להם ספקות, שאלות והתלבטויות להתייחד עם סימני השאלה שיש להם בנוגע לאישיותם.

מפגש 6: לאן עכשיו? – יישום

מטרת המפגש היא להסיק מסקנות על סגנונות הלמידה שניתן ליישם בכיתה על סמך סגנונות הלמידה האישיים של התלמידים והמורים כאחד. המפגש מתבצע בשני שלבים:

- שלב "החלום". איך היינו רוצים ללמוד (בלי לקחת בחשבון אילוצים וצרכים של אחרים)?
- שלב "המציאות". מה ניתן ליישם היום בכיתתנו (תוך התחשבות בצרכים שונים המתבססים על התובנות שגובשו בעקבות הסדנה)?

מכתב להורים

להורים שלום רב,
במהלך השבועות האחרונים עסקנו בכיתה בנושא סגנונות למידה אישיים של כל תלמיד(ה).
במסגרת פעילות זו מילאו הילדים "חוברת התאמה אישית".
הנכם מתבקשים לסמן בחוברת את המרכיבים אשר לדעתכם תורמים ליכולות הלמידה של ילדכם.
נא עשו זאת בלי להתייעץ עם ילדכם, אלא אם תזדקקו לסיוע בהבנת המרכיבים השונים בחוברת, במידת הצורך. לאחר מכן, שתפו את ילדכם בכתבתכם והשוו את דעתו על עצמו לבין דעתכם עליו.
זו הזדמנות טובה לפתיחת דיאלוג ביניכם, כאשר הדגש הוא על העלאת המודעות למגוון הדרכים המאפשרות למידה יעילה תוך התאמה לצרכים אישיים של כל אחד ואחת. רצוי להדגיש שזכותו של כל ילד לעצב למען עצמו את התנאים הטובים ביותר ללמידה (בכלל). כל זאת, כמובן, תוך התחשבות בזולת והבנה שיש מצבים שבהם לא ניתן לספק את כל התנאים הללו.
אנו מאחלות לכם הנאה רבה מהעשייה המשותפת.
בברכה,
מחנכות הכיתה

שאלון לאבחון סגנונות למידה בנושא גירויים סביבתיים (דוגמה)

הקף/ את המשפטים המתאימים לסגנון שלך:

רעש

1. אני עובד טוב יותר כאשר שקט בחדר
2. כשאני עובד אני יכול להתעלם מרעש
3. אני יכול לעבוד כאשר בחדר נשמעת מוזיקה
4. כאשר אני צריך להתרכז הרעש מפריע לי

אור

5. כאשר אני קורא אני אוהב אור רב בחדר
6. אני מתרכז טוב יותר כשהאור חלש
7. אני אוהב לקרוא בחוץ

טמפרטורה

8. אני יכול להתרכז כאשר חם לי
9. אני יכול להתרכז כאשר קר לי
10. בדרך כלל קר לי יותר מאשר לאחרים
11. בדרך כלל חם לי יותר מאשר לאחרים
12. כאשר קר בחוץ אני יוצא החוצה
13. כאשר חם בחוץ אני יוצא החוצה

צורות ישיבה

14. כאשר אני צריך להתרכז אני אוהב לשבת על הרצפה
15. כשעליי להתרכז אני מעדיף לשבת על כיסא קשה וזקוף
16. קשה לי להתרכז בכיתה
17. בבית קשה לי להתרכז בעבודתי

